

Projekt roczny 2014/2015:

"Cesarze, Biskupi, Książęta - Dolna Saksonia w średniowieczu"

/materiały dydaktyczne/

Joanna Daroszevska, Katarzyna Sinoracka

BRUNSZWIK

Historia miasta

Brunszwik to miasto z lwem w herbie. Symbol ten jest dumą i chlubą mieszkańców. Jest on z sukcesem wykorzystywany do promocji miasta. Z pewnością natkniemy się na tego zwierza wielokrotnie zarówno podczas dzisiejszego referatu jaki podczas naszych spacerów po mieście w maju.

Na południe od miasta rozciągają się góry Harz. Brunszwik położony jest nad rzeką Oker. Rzeka ta na północ od starówki rozdziela się na dwie odnogi (Westlicher Umflutgraben i Ostlicher Umflutgraben), które w położonym na południe od starówki Bürger Parku łączą się znowu w jedną rzekę. Stara część miasta położona jest na wielkiej wyspie. Brunszwik to miasto na prawach powiatu w landzie Dolnej Saksonii. Populacja oscyluje w granicy około 250 tysięcy mieszkańców.

Nazwa miasta jest zlepkim dwóch słów. Bruno (Braun) to imię legendarnego założyciela miasta, a wik to miejsce gdzie dolnosaksońscy handlowcy składowali towary. Przyjmuje się, że właśnie taka jest etymologia nazwy miasta. Historia Brunszwiku sięga aż IX w, kiedy to w rejonie dzisiejszego Targu Węglowego (Kohlmarkt) powstała osada, późniejsze Stare Miasto. Legendarnym założycielem miasta nad rzeką Oker jest wspomniany wcześniej Bruno oraz jego brat Dankeward. Za datę fundacji przyjmuje się rok 861. Legenda głosi, że książę Dankeward wybudował Zamek Dankeward, natomiast jego brat wznosił tak zwany „Wiek”- Braunsweig- na prawym brzegu rzeki Oker. Postać Bruna jest potwierdzona historycznie, bowiem był on najstarszym synem Ludolfa, założyciela dynastii Ludolfingów. Bruno był

księciem Saksonii w latach około 860-880. Nawiązując do historii spisanej w kronice biskupa Thietmara z Marsenburga książę Bruno poległ w boju z wikingami w 880 r. Natomiast o jego legendarnym bracie nie znalazłam żadnych wzmianek historycznych.

Źródła pisane podają początek XI wieku za początek istnienia miasta. Około 1030 r. hrabina Gertruda, pochodząca z rodu Brunonów ufundowała kościół św. Magnusa konsekrowany przez biskupa Branthaga z Halberstadt wzniesiony w pobliżu osady Altewiek. Zachowały się dokumenty potwierdzające konsekrację kościoła św. Magnusa, w których możemy znaleźć nazwę Brunswik, wspomnianą po raz pierwszy jako "Brunesguik". Znaczący rozwój miasta przypadł na okres rządów Lothara z Suplinsburga, księcia Saksonii od 1106 r. W latach 1125-1137 panował jako Lothar III, jako cesarz. Z jego inicjatywy Brunswik się rozwinął, powstałej osadzie Altstadt nadano charakter miejski powstał wówczas Altstadtmarkt. Prawdopodobnie Altstadt otrzymało prawa miejskie po 1117 właśnie z rąk Lothara. Postacią która w szczególny sposób przyczyniła się do rozwoju miasta był Henryk Lew. Żyjący w latach 1130-1195 wnuk Lothara III upodobał sobie właśnie miasto nad malowniczą rzeką Oker na swoją siedzibę. Za rządów tego potężnego władcy, Brunswik zyskał na wartości. Stał się politycznym i kulturalnym centrum Saksonii, ponad to mógł śmiało konkurować z innymi ważnymi ośrodkami miejskimi ówczesnej Europy. Henryk Lew ufundował nową miejską strefę Hagen na prawym brzegu rzeki Oker, ponad to książę założył na północ od Altstadt Neustadt. Na nowo wzniesiono również zamek Dankeward oraz katedrę św. Błażeja. Katedra św. Błażeja została wzniesiona po pielgrzymce Henryka Lwa do Ziemi Świętej, która miała miejsce na przełomie 1172/1173 roku. W 1166 r w sąsiedztwie zamku Dankeward oraz katedry św. Błażeja wzniesiono pomnik z brązu ukazujący lwa. Jest to zoomorficzne przedstawienie Henryka zwanego Lwem, dobrodzieja miasta. Pomnik lwa z pewnością można nazwać ewenementem, ponieważ niewiele było podobnych rzeźb samodzielnie stojących w ówczesnej średniowiecznej Europie. Oryginalnego lwa pamiętającego czasy Henryka można podziwiać w Muzeum Księcia Antoniego Ulryka. Wizerunek lwa w średniowiecznym Brunszwiku pojawił się również na monetach, a także na pieczęci miejskiej. Od tego momentu wizerunek lwa nie opuścił miasta, stał się jego symbolem. Henryk Lew książę Saksonii i Bawarii sprawował silne rządy, stosując politykę ekspansyjną poszerzając swoje wpływy na wschodzie. Przez swoje ambitne poczynania popadł w 1176 w konflikt z cesarzem Fryderykiem I Barbarossą, następnie został osądzony i skazany na banicję. Henryk Lew zmarł w Brunszwiku 6 sierpnia 1195 r. Warto wspomnieć, że syn Henryka zwanego Lwem Otto w 1209 roku został koronowany przez papieża Innocentego na cesarza. Grób tego znamienitego przedstawiciela dynastii Welfów znajduje się w katedrze w Brunszwiku. Następcą na tronie cesarskim Ottona IV, był Fryderyk II (dynastia Hohenstautów) W 1235 roku cesarz Fryderyk II ustanowił Otto I Dziecię z dynastii Welfów księciem Brunszwiku i Luneburga. Otto rozszerzał wpływy, dołączając do swoich ziem kolejne, a wśród nich Hanower. Po śmierci Otto w 1252 roku sukcesorami zostali jego synowie Albert i Jan. Albert stał się księciem Brunszwiku, natomiast Jan panował w Luneburgu. Podział ten rozpoczął pasmo rozłamów i zjednoczeń Księstw Brunszwiku i Luneburga. Okres ten trwa do XIX. Nie chciałabym przesadnie się nad tym tematem rozdrabniać, ponieważ historia Księstwa Brunszwiku-Luneburga mogłaby być tematem osobnego referatu, gdyż pełna jest zawirowań. W XV wieku Brunswik otrzymał

statut wolnego miasta Rzeszy, a książęta założyli rezydencję w pobliskim Wolfenbüttel. Nauki Lutra przyczyniły się do reformacji, za którą miasto opowiedziało się w 1528 r. Zresztą do dnia dzisiejszego ta część Niemiec jest w większości protestancka, a dokładnie rzecz biorąc luterańska. Do bardzo ciekawego wydarzenia w historii miasta doszło 1671 r. kiedy to Rudolf August przejął władzę w Brunszwiku siłą. Początki panowania Rudolfa Augusta wróżyły zatrzymanie rozwoju miasta nad rzeką Oker. Stało się jednak inaczej. Za jego panowania w mieście ustalono targi, które wielkością ustępowały jedynie tym we Frankfurcie i Lipsku. W tym czasie Brunszwik stał się ważnym kulturalnym ośrodkiem. W 1690 roku został otwarty Teatr Ducal na Hagenmarkt, gdzie wystawiono pierwszy spektakl Fausta Goethego w 1829 roku. Kiedy to Karol I sparował władzę poprawiła się sytuacja ekonomiczna, powstały manufaktury, gdzie wyrabiano m.in. fajans i porcelanę. W XVIII w. Brunszwik stał się ważnym ośrodkiem kulturalnym i naukowym. W 1745 roku założono Collegium Carolinum, załóżek dzisiejszego Uniwersytetu Technicznego. W 1807 roku Brunszwik stał się częścią napoleońskiego Księstwa Westfalskiego. Jednak był to krótki epizod czasu, ponieważ już po Traktacie Wiedeńskim Miasto Lwów stało się stolicą niezależnego Księstwa Brunszwiku należącego do Związku Niemieckiego. Po 1871 roku Brunszwik był jednym z krajów Cesarstwa Niemieckiego, aż do jego upadku w 1918 roku, kiedy to obalono monarchie i przekształcono państwo w republikę. Okres międzywojenny to czas przemian ekonomicznych. W 1933 Narodowi Socjaliści doszli do władzy, a ważne partyjne instytucje miały siedzibę właśnie w Brunszwiku. Zamek przekształcono w szkołę dla SS-Junge. Brunszwik poważnie ucierpiał podczas II wojny światowej. Podczas ciężkiego ostrzeliwania miasta, zwłaszcza bombardowana z 14/15 października 1944 roku życie straciło ok. 3000 osób, a 90% miasta została zniszczona. Krajobraz miasta zmienił się na zawsze po wojnie. Obecnie Brunszwik to ważny ośrodek przemysłowy. Rozwinięty jest tam zwłaszcza przemysł maszynowy, środków transportu (głównie autobusy i samochody ciężarowe), elektrotechniczny, elektroniczny, metalowy, precyzyjny, spożywczy, instrumentów muzycznych

Na sam koniec chciałabym wspomnieć o znaczącej roli jaką Brunszwik odgrywał w związku miast hanzeatyckich. Do Hanzy Miasto Lwów należało od 1260 roku (z przerwą w latach 1374-1380, będącą konsekwencją "Große Schicht" – rewolty mieszkańców przeciwko ówczesnym rajcom miejskim) do połowy XVII w. Brunszwik przede wszystkim był ważnym ośrodkiem tranzytowym i handlowym.

Architektura Brunszwiku

Brunszwik posiada wiele ciekawych zabytków wartych obejrzenia. Pomimo zniszczeń wojennych zostały one odbudowane. Obiektami wartymi uwagi są nie wątpliwie:

Plac Zamkowy w Brunszwiku jest to historyczny plac miasta, jeden z najważniejszych załóżków osady. Obecnie plac ten jest jednym z zespołów zabytkowych na terenie historycznego centrum miasta. Składa się między innymi z :

Zamku Dankwarderodea jest to romański dwór książęcy założony ok. 1173 roku przez księcia Saksonii i Bawarii - Henryka Lwa z dynastii Welfów. Była to rezydencja władcy, który uczynił miasto siedzibą założonego przez siebie księstwa. Rezydencja ta usytuowana

jest na dawnej wyspie na rzece Oker, zajmuje wschodnią stronę placu, przy którym Henryk Lew ufundował także kościół

Św. Błażeja i Jana Chrzciciela, obecnie nazywana jest katedrą. Pierwotna rezydencja składała się z palatium i dwukondygnacyjnej kaplicy dedykowanej świętym Jerzemu i Gertrudzie. W 1252 roku zamek uległ zniszczeniu przez pożar, a następnie odbudowany i powiększony do obecnych rozmiarów. W 1616 roku na zlecenie księcia Brunszwiku i Fryderyka Ulryka zamek przebudowano.

W wyniku kolejnych przebudów w XVIII i XIX w. zamek niemal całkowicie utracił historyczne formy. Po pożarze w 1873 roku, dzięki mecenatowi ówczesnego regenta Brunszwiku, księcia Albrechta dokonano gruntownych badań, które pomogły zachować romańskie fragmenty, a następnie w latach 1887–1906 architekt i budowniczy miejski Brunszwiku Ludwig Winter dokonał rekonstrukcji zamku, który otrzymał dawne kształty architektoniczne, natomiast część wewnątrz z Salą Rycerską na czele otrzymało wystrój w duchu romantyczno-historyzującym. Po odbudowie ze zniszczeń wojennych w 1963 roku zamek stał się oddziałem Muzeum Księcia Antoniego Ulryka. Wewnątrz znalazły się zbiory sztuki średniowiecznej. W 1989 roku zbiory zostały wzbogacone o oryginalną brązową rzeźbę Lwa Brunszwickiego, który stał dotąd przed zamkiem. Oryginał w historycznym miejscu zastąpiono kopią z 1937 roku.

Lew Brunszwicki – jest to zoomorficzne ukazanie księcia Henryka Lwa, fundatora dzieła i założyciela siedziby książęcej w Brunszwiku. Stanowi przykład sztuki romańskiej. Dzieło sztuki odlewniczej,

a zarazem najstarsze średniowieczne dzieło sztuki pomnikowej.

Henryk Lew obrał Brunszwik na nowe miejsce dla swojej siedziby, wznosił monumentalny zamek Dankwarderode i kolegiatę (obecnie katedrę), tworzące duży reprezentacyjny Plac Zamkowy, na którym w 1166 postawił pomnik przedstawiający ryczącego, wspiętego na przednich łapach, lwa. Prawdopodobnie za ideowe wzory dla dzieła miały posłużyć antyczna rzymska statua znana jako wilczyca kapitolńska. Lew Brunszwicki został wykonany z brązu, prawdopodobnie w miejscowym warsztacie, na bazie rud miedzi wydobytych w Rammelsberg koło Goslaru.

Katedra Świętych Błażeja, Jana Chrzciciela i Tomasza Becketa w Brunszwiku

– jest to jedna z najstarszych świątyń miasta, położona przy południowej stronie historycznego Placu Zamkowego obok zamku Dankwarderode, z którym świątynia jest połączona drewnianym gankiem. Ufundowana była przez księcia Saksonii Henryka Lwa, a poświęcono ją świętemu Błażejowi, biskupowi i męczennikowi, patronowi Welfów i Janowi Chrzcicielowi ostatniemu prorokowi Starego Testamentu. 29 grudnia 1226 roku katedra otrzymała trzecie wezwanie – świętego Tomasza Becketa – arcybiskupa zamordowanego na rozkaz Henryka II Plantageneta. W 1195 roku Henryk Lew został pochowany w środkowej nawie obok swojej żony, Matyldy.

Katedra której wystrój miał być ideową kopią świątyni jerozolimskiej kryje wewnątrz liczne dzieła sztuki m.in. romański, drewniany krucyfiks Imerwarda oraz cykl malowideł ściennych z ok. 1230 roku.

Z czasów Henryka Lwa pochodzą dwa cenne dzieła sztuki romańskiej – stół ołtarza dedykowanego Marii (przy którym czytano Słowo Pańskie z Ewangeliarza Henryka Lwa) oraz wielki, brązowy świecznik siedmioramienny.

Krucyfiks Imerwarda

Na wschodniej części nawy południowej wisi drewniany krzyż Imervalda. Na równoramiennym krzyżu, zbliżonym do krzyża greckiego wisi przybity czterema gwoździami Chrystus ubrany w długą przepasaną tunikę, która zachowała ślady barwnej polichromii. Tunika była granatowa ozdobiona motywem złotych gwiazd. Głowa Chrystusa jest znacznie wydłużona. Chrystus ma szeroko otwarte oczy, wzrok kieruje w stronę modlącego się. Charakterystyczny układ ciała Chrystusa – nogi i ramiona są ułożone zgodnie z liniami krzyża.

Ołtarz NMP

Ustawiony był w nawie środkowej, został dedykowany Najświętszej Marii Panny. Ołtarz ten jest w formie stołu postawionego na niewysokim postumencie. Wykonany z marmuru, na którym kładziono Ewangeliarz Henryka Lwa.

Świecznik siedmioramienny

Na skrzyżowaniu naw obok schodów prowadzących do prezbiterium stoi wielki brązowy świecznik siedmioramienny. Nóżki tworzą lwy, oraz stylizowane skrzydlate smoki o fantastycznie kształtowanych ogonach. Pomiędzy nóżkami ażurowe elementy z personifikacjami czterech cnót kardynalnych (Męstwo, Roztropność, Umiarkowanie i Sprawiedliwość), figurkami proroków (Izajasza, Jeremiasza, Ezechiela i Daniela) oraz alegoriami czterech rzek (Eufrat, Tygrys, Pizon i Gichon). Spośród elementów ozdobnych można dostrzec jeszcze medaliony z wizerunkami Czterech Ewangelistów ukazanych w trakcie pisania ksiąg, stojących na pulpitych. Obok zostały ukazane symbole Ewangelistów – anioł, wół, orzeł i lew.

Ewangeliarz Henryka Lwa – dzieło to zostało zamówione przez samego Henryka Lwa, księcia Saksonii i Bawarii, do ołtarza Panny Marii w kościele św. Błażeja w Brunzwicku (obecnie katedry). Wolumin ten stanowi ważny przykład romańskiego malarstwa książkowego 2 połowy XII w. Ewangeliarz został wykonany dla księcia w skrytorioium przy benedyktyńskim opactwie w Helmarshausen. Manuskrypt zawiera 266 stron, teksty czterech Ewangelii oraz 50 całostronicowych ilustracji. Zgodnie z funkcją rękopisu Ewangeliarz zawiera ilustracje z wybranymi wątkami Nowego Testamentu oraz przedstawienia Ewangelistów. Ponadto namalowane są takie sceny jak m.in. Zesłanie Ducha Świętego i Chrystus na Majestacie.

Kolejnym ważnym miejscem jest :

Rynek Starego Miasta - historyczny plac na terenie brunszwickiego Starego Miasta. Zajmuje zachodnią część historycznego Brunszwiku. W centrum powstał prostokątny rynek, znany już w XII w.

Ratusz Starego Miasta w Brunszwiku. Jest jednym z najstarszych ratuszów w Niemczech, którego początki dziejów sięgają XIII w. Dawniej była to budowla reprezentatywna, służąca początkowo celom handlowym, administracyjnym, a później stała się siedzibą rady miejskiej. Obecnie parter zajmuje Muzeum Miasta Brunszwiku, zaś pomieszczenia na piętrze stanowią miejsce dla uroczystych spotkań, ceremonii związanych z miastem i władzami miejskimi. Elementami dekoracyjnymi są kamienne figury przedstawiające władców z dynastii Ludolfingów i Welfów. (np. Henryk Lew i królowa Matylda, Otton Wielki i cesarzowa Adelajda, Otton II i księżniczka Teofano, Lotar III)

Fontanna Marii – datowana jest na 1408 rok, wykonana z brązu w formie piętrowej struktury zwieńczonej wieżą z figurą Marii. Płaskorzeźbione misy posiadają reliefy z wizerunkami świętych.

Kościół Świętego Marcina w Brunszwiku – dawny kościół farny Starego Miasta, jest to przykład architektury romańskiej i gotyckiej. Znajduje się w zachodniej części Starego Miasta. Kościół został wzniesiony ok. 1090/95 r. Obok kościoła Św. Błażeja, był najważniejszym kościołem dawnego Brunszwiku. Była to romańska trójnawowa bazylika z transeptem, oraz dwuwieżowym westwerkiem od zachodu. W 1434 roku do północnej nawy dodano kaplicę Św. Anny.

Na starym rynku znajdował się również **Gewandhaus**, był to magazyn na zboże i sól oraz inne towary. Służył jako przejściowy magazyn towarów handlowych jak i do przechowywania zapasów żywności, stanowił zabezpieczenie dla mieszkańców miasta w czasie głodu i oblężenia.

Kolejnym zabytkiem godnej uwagi jest pałac Brunszwik (**Braunschweig pałac**). Dawniej była to siedziba książąt w latach 1753-1918. W 1865 roku wybuchł pożar w północnym skrzydle pałacu, zniszczenia odbudowano. Podczas okupacji hitlerowskiej w 1935 roku pałac wykorzystany był jako centrum szkoleniowe. W wyniku licznych nalotów w latach 1944-45 budynek został poważnie uszkodzony. W latach 2005-2007 odbudowano go i zrekonstruowano elewacje dawnego pałacu. Obecnie znajduje się tam centrum handlowe, biblioteka publiczna i archiwum miejskie. Zwieńczeniem budowli jest imponująca kwadryga (quadriga). Jest to przedstawienie księcia Wiliama z księstwa Brunszwik, prowadzący dwukołowy rydwan w zaprzęgu czterech koni. Pierwotna figura spłonęła w pożarze, obecna jest rekonstrukcją z brązu i jest większa od poprzedniej.

Ostatnim już obiektem, który przykuwa uwagę zwiedzających jest dworzec kolejowy w Brunszwiku. Wygląd jego zmieniał się z upływem lat. Podczas przebudowy fasada tego obiektu jest nawiązaniem do łuku triumfalnego. Stacja ta miała być końcem i początkiem trasy każdego pociągu.